

LEO STRAUSS'UN MODERN FELSEFE ELEŞTİRİSİ VE KLASİK FELSEFEYE DÖNÜŞÜ

Ali Sertan BEŞER*

ÖZ: Leo Strauss'un 20. yüzyıldaki modern felsefenin içinde bulunduğu krize yönelik tespit ve eleştirileri, bu dönemin içine düştüğü tikanıklığın sebeplerini anlamak açısından önem arz etmektedir. Strauss, modern felsefenin içine düştüğü krizin sebepleri olarak gördüğü rölativizm, pozitivism ve tarihselci akımların analizini yapmaktadır ve bunların içerdikleri sorunların felsefeye klasik dönemde anlaşılandan tamamen başka bir anlayışı getirdiğine ve evrensel hakikatin peşinde bir arayış olarak felsefenin anlamını yitirdiğine işaret etmektedir. Bundan başka insan yaşayışıyla doğrudan ilişkili olması bakımından siyaset, klasik felsefenin merkezî konusu iken modern düşüncede öznel değerlendirmelerden kaçınma isteği ve bilimsellik endişesi sebebiyle siyaset felsefesinin imkânının sorgulanır hâle geldiğini düşünmektedir. Felsefenin ve özelde siyaset felsefesinin orijinal anlamına yeniden ulaşmak için Strauss, klasik felsefeye dönülmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu çalışmada, genel olarak Strauss'un modern felsefenin karakterine yönelik analizi ve bu analizden hareketle klasik felsefeye dönüş fikrinin nasıl meydana çıktığı açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Leo Strauss, modern felsefe, rölativizm, pozitivism, tarihselcilik, klasik felsefe

LEO STRAUSS'S CRITICISM OF MODERN PHILOSOPHY AND HIS RETURN TO CLASSICAL PHILOSOPHY

ABSTRACT: It is important to consider Leo Strauss's criticism of modern philosophy in order to understand reasons of the crisis of modern philosophy in 20th century. Strauss thinks that relativism, positivism and historicism are the main reasons of the crisis of modern philosophy and through his analysis of them, he concludes that the meaning of philosophy in classical sense in which philosophy was understood as quest for universal truth has been lost. Also Strauss considers that whereas politics which is in direct relation to human life was considered by classical philosophy at central point, in modern philosophy due to tendency to avoid subjective evaluations and concerning being scientific, the possibility of political philosophy came under question. Strauss states that in order to reach the original meaning of philosophy and especially political philosophy once again, it is necessary to return classical philosophy. In this article, it is aimed to state that how Strauss analyzes the character of modern philosophy and then through that analysis how his idea of return to classical philosophy arises from it in general.

---

* Yrd. Doç. Dr., Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İnsan ve Toplum Bilimleri Bölümü, besersertan@gmail.com.

Keywords: Leo Strauss, modern philosophy, relativism, positivism, historicism, classical philosophy

Giriş

Strauss'un klasik felsefeye dönüş sebebinin başlıca hareket noktası, 20. yüzyılda modernizmin bazı özellikleri ve dolayısıyla yarattığı krizdir. Strauss'a göre bu kriz, ilk olarak Nietzsche tarafından başlatılmış, ondan sonra ise özellikle Heidegger'in "radikal tarihselciliği" ile doruğa ulaşmıştır. Strauss'un Heidegger'in modernite eleştirisinden oldukça etkilendiğini belirtmemiz gerekir ki Heidegger'e göre modernite krizinin sebebi insanın doğa üzerinde kurmak istediği teknolojik hâkimiyetten ileri gelmekte iken Strauss'a göre bu krizin sebebi daha çok siyasî ve ahlakî karakterlidir. Şöyle ki modernitenin insan yaşamını geliştirmeye yönelik girişimi, insan yaşamında yozlaşmaya sebep olarak – ki bu konu Nietzsche'nin gündemindedir – yüce ideallerin terkedilmesine yol açmıştır. Artık antik dönemin erdeme dayalı siyaset anlayışı ve insanın mükemmelliğini hedef alan yaşam biçimi, Strauss açısından, böylece ortadan kalkmıştır.¹ Modern felsefenin içine düştüğü krizin sebebini onun rölativist², pozitivist ve tarihselci akımların etkisine bağlayan Strauss, felsefenin orijinal anlamını ve işlevini kaybettiğini, siyaset felsefesinin imkânının ise ortadan kalktığını düşünmektedir. Strauss'a göre aydınlanma döneminden itibaren bilimsel gelişmelerle ortaya çıkan sınırsız bir "ilerleme" (Progress) fikri ve bu fikre yönelik bağlılık, şimdiki zamanın geçmişe üstün olduğu inancını doğurmuştur.³ Bu durum, hiç kuşkusuz, "bilimsellik" meselesinin ön plana alınmasını sağlamıştır. Bu yaklaşımda özellikle "değerlerden bağımsız" bir bilim anlayışının savunulduğuna işaret eden Strauss, bilimin kendisinin bir değer olarak kabul edilmesiyle değerlerden bağımsız bir bilim amacına ters

¹ Catherine and Michael Zuckert, *The Truth About Leo Strauss*, The University of Chicago Press, Chicago&London, 2006, s. 34-35.

² Strauss rölativizmin, insanların gayelerinin çeşitli olduğunu ve bunların değerinin onları seçenlere göre değiştiğini söylediğini ancak bu farklı gayelerin içinden bazılarını seçmenin insanın içinde bulunduğu koşulun zorunlu bir sonucu olduğunu altını çizmektedir. Bu sebeple, Strauss, rölativizmin aslında bir "mutlakiyet" (absolutism) gerektirdiğini belirtmektedir; bkz. Leo Strauss, "Relativism", *Relativism and the Study of Man*, ed. Helmut Schoeck&James W. Wiggins, 1961, s. 136-137. Strauss'a göre rölativizme tam bir teslimiyet tam bir kaosa sebebiyet verecektir. Strauss, aslında sosyal bilimcilerin rölativizmin yetersizliğinin farkında olduklarını ancak "mutlakiyet" (absolutism) kavramına dönmekten çekindiklerinden daha yeterli bir rölativist anlayışa dayanmaya çalıştıklarını söyler ki bunun ne kadar sağlam bir temele dayandığının tartışmalı olduğunu ifade etmektedir; bkz. Leo Strauss, "Social Science and Humanism", *The Rebirth of Classical Political Rationalism*, The University of Chicago Press, Chicago&London, 1989, s. 12.

³ Leo Strauss, "Progress or Return?", *The Rebirth of Classical Political Rationalism*, s. 238.

düşüldüğünü savunmaktadır. Strauss açısından modern felsefenin rölativist karakterinin, değerlerden bağımsız bilimi amaçladığını söylemek yanlış olmayacaktır. Çünkü Strauss'a göre değerler çatışmasının uzlaşmaz olduğuna dair ön kabul, değerleri bir tarafa koymanın gerekli olduğuna dair düşünceye sebebiyet vermektedir. Ancak, Strauss'a göre bilimsellik kaygısı ve değerlerden bağımsız olma fikri kendi içinde birçok sorun barındırmakta ve ayrıca nihilizme sebep olmaktadır.⁴ Ona göre felsefe ve özellikle siyaset felsefesinin imkânı tam olarak ortadan kalkmamış olsa bile bir sorgulama ve bozulma içerisindedir.⁵ Bunun temel sebebi ise modern düşüncenin pozitivist ve tarihselci akımların kabulü yanında, “klasik doğal hak” (Classical Natural Right) kavramının terkedilmiş olmasında yatmaktadır.⁶

Strauss, klasik doğal hak öğretisinin, insan aklı tarafından ayırt edilebilir ve evrensel olarak tanınan bir hak olduğunu, tarihin ise böyle bir hakkın olmadığını öğrettiğini ifade etmektedir.⁷ Burada Strauss'un doğal hak üzerine tartışmasının detayına girmeyeceğiz. Ancak şunu belirtmek gerekir ki Strauss'a göre klasik doğal hak öğretisi en gelişmiş formunda en iyi rejim öğretisi ile aynı anlama gelmektedir. Bu sebeple klasik felsefede en iyi rejim problemi – ki daha sonraları ütopya olarak da ifade edilir – gündemdedir. Strauss, en iyi rejim sorununun, *Kitab-ı Mukaddes*'in kabulü ile yerini Tanrı'nın Şehri meselesine bırakıp gündemden düştüğünü ifade etmektedir.⁸ Dolayısıyla Strauss'a göre Avrupa felsefesi, Hıristiyanlığı kabulü ile klasik felsefenin insanı “erdeme” ulaştırmayı hedefleyen en iyi rejimini aramaktan böylece vazgeçmiştir.⁹ Klasik felsefede özellikle Sokratesçi yaklaşımda vurgulanan “erdemli yaşam yolu”nu arayan felsefî gelenek, Strauss'a göre Machiavelli tarafından değiştirilerek modern felsefenin temelleri atılmıştır. Strauss'un işaret ettiği üzere Machiavelli antik dünyanın en iyi rejim meselesini ütopyik bulduğundan daha “gerçekçi” bir sistem arayışına

⁴ Leo Strauss, “What Is Political Philosophy”, *What Is Political Philosophy? And Other Essays*, The University of Chicago Press, Chicago&London 1988, s. 13-14.

⁵ L. Strauss, agm., s. 17.

⁶ Stanley Rotman, “The Revival of Classical Political Philosophy: A Critique”, *The American Political Science Review*, C. 56, S. 2, 1962, s. 341.

⁷ Leo Strauss, *Doğal Hak ve Tarih*, çeviri Murat Erşen-Petek Onur, Say Yayınları, 1. Baskı, İstanbul 2011, s. 29.

⁸ Strauss'a göre klasik doğal hak öğretisi aslî siyasî karakterini en iyi şekilde Platon'un “Politeia” (Devlet) adlı eserinde bulmaktadır; bkz. Strauss, *Doğal Hak ve Tarih*, s. 170-171.

⁹ Şunu da belirtmek gerekir ki her ne kadar Avrupa'da klasik felsefenin “en iyi rejim” hedefinden vazgeçilmiş olsa da Strauss, Batı medeniyetinin iki kökü olduğunu belirtmektedir; biri *Kitab-ı Mukaddes* diğeri ise Antik Yunan felsefesidir. Strauss'a göre modern akılcılık *Kitab-ı Mukaddes*'in teolojisini reddetmişse de *Kitab-ı Mukaddes* ahlakı hala korunmaktadır; bkz. Strauss, “Progress or Return?”, *The Rebirth of Classical Political Rationalism*, s. 239-240.

girmiştir.¹⁰ Ancak Strauss'a göre modernitenin ilk bunalımı, Machiavelli'den sonra ikinci dalga olan, Jean Jacques Rousseau döneminde gerçekleşmiştir. Rousseau her ne kadar modernizmi kökten hatalı görüp klasik felsefeye dönülmesi gerektiğini ifade etse de Strauss, onunla modernitenin ileri bir safhaya geçtiğini düşünmektedir. Strauss, Rousseau'nun başlangıçta modernizme bazı açılardan saldırdığını ifade etmektedir: bir tarafta site ve erdem diğer tarafta doğa. Strauss açısından Rousseau'nun, erdem kavramını nasıl anladığını göstermek, onun klasiklere dönemeyip moderniteye geçişi hızlandırdığını göstermeye yeter. Strauss'a göre Rousseau, erdem konusunda, klasik modelden iki noktada ayrılmaktadır: Birincisi, o, Montesquieu'yu takip ederek, erdeme demokrasinin ilkesi olarak bakar; erdem eşitlikten ya da eşitliğin tanınmasında ayrı olarak düşünülemez. İkinci husus, erdem için gereken bilginin akılla değil, "bilinç" veyahut duygu ve içgüdüyle elde edinildiğine inanmaktadır.¹¹ Kısaca, Strauss'a göre Rousseau, felsefeyi orijinal haline döndürmek için harekete geçmiş ancak kendi dönemindeki düşünürlerin kullandığı klasik kavramları eleştirerek kendisinden sonra gelen ve Nietzsche tarafından temsil edilen modernitenin ikinci bunalımına dolayısıyla modernitenin üçüncü dalgasına sebep olmuştur.¹² Strauss'a göre bu son dalga değişim ya da ikinci bunalım ile önce pozitivism ve sonrasında tarihselcilik akımlarının benimsenmesiyle 20. yüzyıldaki felsefenin içinde bulunduğu duruma gelinmiştir. Strauss'un modern felsefenin krizine sebep olan tarihî açıklamalarından sonra onun pozitivism ve tarihselcilik eleştirilerine değinip buradan klasik felsefeye dönüşüne dair düşüncelerini vermek yerinde olacaktır.

1. Pozitivism Eleştirisi

Strauss'un altını çizdiği üzere 20. yüzyıldaki pozitivism, Auguste Comte'un dönemindeki gibi olmasa da ana fikri değişmemiştir: Bilimsel bilgi en yüksek bilgi formudur. Özellikle sosyal bilim pozitivismine değinen Strauss, burada sosyal bilimlerin, modern doğa bilimleri temelinde ele alınıp entelektüel tartışmaların çözümünün arandığını ancak daha sonra bu

---

¹⁰ Strauss'a göre bu konuda Machiavelli için tek istisnaî dönem Antik Roma'dır; bkz. Strauss, *Doğal Hak ve Tarih*, s. 209.

¹¹ L. Strauss, *age.*, s. 293.

¹² L. Strauss, *age.*, s. 289-290. Strauss'un modernitenin kriz dalgalarına yönelik tespitleri için; bkz. Leo Strauss, "The Three Waves of Modernity", *An Introduction to Political Philosophy: Ten Essays by Leo Strauss*, ed. Hilail Gildin, Wayne State University Press, Detroit, 1975, s. 81-98.

yöntemin terkedildiğini belirtmektedir.¹³ Yukarıda bahsettiğimiz üzere “ilerleme” fikri, pozitivist bakış açısının temelini oluşturmaktadır. Yine belirttiğimiz üzere “değerlerden bağımsız” bilim ortaya koymak Strauss’a göre sosyal bilim pozitivizminin temel özelliği haline gelmiştir. Değerlerden bağımsız olarak bilim, iyi ve kötü olana dair her türlü değer yargılarından uzak durarak kişisel düşünceleri bir tarafa koyabilecektir. Ancak Strauss’a göre bilim adamı yaşadığı toplumdan bağımsız değildir. Yaşadığı toplumdaki değer yargılarının ve tercihlerinin etkisi altındadır. Örneğin, demokratik bir toplumda yaşayan bilim adamlarından, demokrasiyi bir değer olarak kabul etmeyi görmediğini belirten Strauss, bunlar arasında “bilim”in zaten bir değer olarak kabul edildiğini¹⁴, demokrasi ve bilimin yanında başka değerlerin de kabul edilip edilemeyeceğini bize düşündürdüğünün altını çizmektedir.¹⁵ Dolayısıyla, Strauss, “değerlerden bağımsız” ve “ahlakî kayıtsızlık” peşinde olan pozitivistimin aslında bunu başaramadığını iddia etmektedir.

Strauss’un pozitivism ve özellikle sosyal bilim pozitivismine yönelik eleştirilerini üç mesele üzerinde yoğunlaştırdığını görmekteyiz. Bunlardan ilki yukarıda da bahsettiğimiz üzere sosyal bir olguyu çalışırken değerlerden kaçınmanın mümkün olmadığı meselesidir. Strauss bu konuda siyaset biliminin araştırmalarını göz önüne almaktadır. Ona göre siyaset bilimi siyasî olguları incelerken siyasî olanla siyasî olmayan arasında bir ayrımı varsayıp siyasî olanın ne olduğuna dair yanıt aramaktadır. Ancak bunu ararken, bulunduğu siyasî toplumun yapısını oluşturan değerleri hesaba katmadan açıklama yapması mümkün değildir. Strauss’a göre toplum, amacı göz önüne alınmadan açıklanamaz ki bu amaç, devlet ve sivil toplumun tanımlanmasında kabul edilen standartlarda belirlenmektedir.¹⁶

¹³ Strauss, “What Is Political Philosophy?”, s. 18. Strauss, sosyal bilimin, belli konularda doğa bilimleri gibi konuşmadığına örnek olarak “tiranlık” (tyranny) konusunu örnek vermektedir. Ona göre sosyal bilimin tiranlık konusunda, modern tıbbın kanser konusunda konuştuğu güvenle konuşamaması, onun bilimsel olmadığını göstermektedir. Strauss’a göre eğer modern sosyal bilimin, modern bilimin veya modern felsefenin kaçınılmaz bir sonucu olduğu doğruysa, bu durumda klasik sosyal bilimin yeniden ele alınması gerektiği düşünülmelidir; bkz. Leo Strauss, “Restatement on Xenophon’s Hiero”, *On Tyranny: Revised and Expanded Edition Including the Strauss-Kojeve Correspondence*, ed. Victor Gourevitch-Michael S. Roth, The University of Chicago Press, Chicago&London 1989, s. 177.

¹⁴ Catherine Zuckert, “Political Philosophy and History”, *Leo Strauss’s Defense of the Philosophic Life: Reading What Is Political Philosophy?*, ed. Rafael Mayor, The University of Chicago Press, Chicago&London 2012, s. 43.

¹⁵ Strauss, “What Is Political Philosophy?”, s. 19.

¹⁶ L. Strauss, agm., s. 20-22.

Strauss'un sosyal bilim pozitivismine yönelttiği ikinci eleştiri, değerler çatışması tartışmaları üzerine olup bu tartışmaların çözümsüz olduğuna dair yapılan iddialara yöneliktir. Strauss'a göre pozitivismin, değerler çatışmasının insan aklı için çözümsüz olduğuna dair iddiası bir varsayım olarak kalmış, hiçbir zaman ispatlanamamıştır. O, bu konuda verdiği örneklerden birinde birbiriyle uzun süre savaşıyor iki taraftan hangisinin savaşında daha haklı olduğuna karar verip veremeyeceğimizi sormaktadır. Strauss, özellikle *Doğal Hak ve Tarih* kitabında bu konuyu ayrıntılı bir şekilde işlemektedir.¹⁷ Özet olarak belirtmek gerekirse, Strauss açısından değerler çatışmasının insan aklı için çözümsüz olduğuna dair inanç, iyiyi ve kötüyü ayırmaya yönelik çabaları ve iddiaları imkânsız kılmıştır. Bunun sonucunda ciddi konuların değer problemleri olarak adlandırılıp bir köşeye atıldığını düşünen Strauss, tüm insanî çatışmaların değer çatışmaları olduğu izleniminin verildiğini ancak insanî çatışmaların değerler üzerindeki anlaşmazlıklardan değil, aksine onlar üzerindeki uzlaşmadan ileri geldiğini ifade etmektedir.¹⁸

Strauss'un pozitivist düşünceye karşı üçüncü eleştirisi modern bilim tarafından ortaya konulan bilimsel bilginin en yüksek bilgi formunu oluşturduğuna yöneliktir ki ona göre bu yaklaşım modern öncesi bilgiyi değersizleştirmektedir. Modern bilimsel bilginin geçmişten gelen birçok bilgiyi temel olarak kullandığını ifade eden Strauss, eğer geçmişteki bilgilerin bilimsel olmadığı kabul edilirse, onlara dayanan birçok modern çalışmanın da bilimsel olduğu söylenemeyecektir. Dahası her konunun bilimsel olarak incelenemeyeceğini belirten Strauss, örneğin siyaset biliminde "Siyasî olan nedir?" sorusunun bilimsel olarak değil ancak diyalektik olarak incelenebileceğini, diyalektiğin de modern bilim öncesi bilgiyi önemseyip oradan hareket ettiğini ifade etmektedir.¹⁹ Strauss'un pozitivism eleştirisine baktığımızda, modern dönemin kendini üstün gören ve geçmiş bilgiyi reddeden bir bakış açısına sahip olduğuna işaret edildiği ve bu bakış açısının en önemli özelliğinin de geçmiş filozofların, hakikate ve mutlak olanın bilgisine dair çalışmalarını reddettiğinin altının çizildiği görülmektedir. Değerlerden bağımsız bilimsel çalışmaların, iyi-kötü hatta doğru-yanlış ayrımını sağlamada standart bırakmaması sebebiyle bir değerler

¹⁷ Bkz. Strauss, *Doğal Hak ve Tarih*, s. 57-106.

¹⁸ Strauss, "What Is Political Philosophy?", s. 22-23.

¹⁹ L. Strauss, agm., s. 23-25. Strauss, filozofun, felsefenin ve özelde siyaset felsefesinin meşruluğunu sağlamak için toplum tarafından genel olarak kabul gören kanaatlerden hareket ederek onları diyalektik yöntemle ele almasının bir zorunluluk olduğunu belirtmektedir; bkz. Leo Strauss, "On Classical Political Philosophy", *What Is Political Philosophy? And Other Essays*, s. 93.

kaosuna ve nihilizme yol açtığını düşünen Strauss, aslında pozitivizmin kendi değerler sistemini oluşturduğunu ve böylece “değerlerden bağımsızlık” amacına ters düştüğünü belirtmektedir.²⁰ Değerlerden bağımsız olarak insanî olguların ele alınamayacağını, bilimin içerdiği insanî yönü görememesi sebebiyle Strauss, pozitivist bakış açısının zorunlu olarak tarihselciliğe dönüştüğünü düşünür²¹ ki bundan sonra bu konuya yönelik tespit ve eleştirilerine değinmek zorunludur.

2. Tarihselcilik Eleştirisi ve Klasik Felsefeye Dönüş

Strauss açısından tarihselcilikte yapılan en önemli husus, tarih adına doğal hakka yapılan saldırıdır. Strauss’a göre doğal hak, insan aklı tarafından ayırt edilebilir ve evrensel olarak tanınan bir hak olduğu tezine dayanırken, tarih, böyle bir hakkın var olmadığını iddia etmektedir.²² Ancak, Luc Ferry’nin de işaret ettiği üzere, siyaset felsefesi, doğal hak kavramıyla, pozitif gerçekliği aşan eleştirel bir otoriteye sorgulama yoluyla bile olsa başvurma olanağıyla bir biçimde bağlantılıydı. Bu anlamda siyasî yaşam tüm formlarında bizi doğal hak sorunuyla karşı karşıya bırakmakta yani siyaset felsefesi veya biliminin birlikteliğini göstermektedir. Böylece doğal hakkın reddi, pozitif hakkı sorgulamamızı sağlayacak bir imkân olarak siyaset felsefesinin ya da biliminin reddi olmaktadır.²³ Siyaset felsefesinin imkânını ortadan kaldıran bu durumu, Ferry’nin yerinde tespitiyle, iki koşulun yerine getirilmesiyle, Strauss açısından, siyaset felsefesi imkân bulacaktır. Birincisi, gerçek ile ideal arasında olan ayrımın kabul edilmesidir ki bu ayrım özellikle Machiavelli tarafından reddedilmiştir, dolayısıyla en iyi rejim sorununun tartışılması gerekmektedir. İkincisi ise en iyi rejim doğasına yönelik olarak akılcı tartışmalara fırsat verilip bu konudaki tartışma bir kenara bırakılmamalıdır.²⁴ Ancak Strauss’a göre bu tartışmayı engelleyen modern anlayış, şekillendirdiği toplum bilimlerinde iki açıdan doğal hakka saldırır, biri tarih adına tarihselcilikle diğeri ise olgu ve değer ayrımı açısından²⁵ ki bunu pozitivizm eleştirisinde ortaya koymaya çalıştık.

Doğal hakkın, tarihselcilik tarafından, tarih adına reddedilmesiyle, Strauss, siyaset felsefesinin imkânının ortadan kalkmasının gerçekleştiğini

²⁰ Rothman, “The Revival of Classical Political Philosophy”, s. 342.

²¹ Strauss, “What Is Political Philosophy?”, s. 25. Strauss, bilimin insanî içeriğinin, radikal tarihselcilik veya daha iyi bilinen adıyla varoluşçuluk (existentialism) tarafından ele alındığını belirtir ki buradan Strauss’un varoluşçuluğu, tarihselciliğin bir formu olarak anladığı görülmektedir; bkz. Strauss, “Relativism”, s. 151.

²² Strauss, *Doğal Hak ve Tarih*, s. 29.

²³ Luc Ferry, Alain Renault, *Siyaset Felsefesi*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2015, s. 51-52.

²⁴ Ferry; Renault, *Siyaset Felsefesi*, s. 52.

²⁵ Strauss, *Doğal Hak ve Tarih*, s. 25.

düşünmektedir. Ferry'in yerinde tespitiyle, Strauss'un üç tip tarihselcilik modelini benimsediğini söyleyebiliriz. Birincisi, gerçeğin aklî olduğunda zirve yapan ve böylece ideal (aklî) olanı pozitifiteden ayıran uçurumu reddeden Hegelci tarih felsefesidir.²⁶ İkincisi, bütün dünya görüşlerinin tarihsel karakterine vurgulamaya çalışan ve bu anlamda evrensel normların anlamını ve hatta varlığını reddeden dolayısıyla doğal adına pozitif olanı aşmaya yönelik tüm çabaları geçersiz kılmaya çalışan Ampirist tarihselciliğidir. Üçüncüsü ise varoluşçu tarihselcilik olup özellikle Martin Heidegger'in radikal tarihselciliği söz konusudur ve bu tarihselciliğin diğerlerinden ayıran en önemli fark, ideal ile gerçek olan arasındaki farkı Platoncu bir yanılışma olarak görüp reddetmesidir.²⁷ İdeal olan ile gerçek olan arasındaki farkı reddeden Heidegger'in radikal tarihselciliğinin, Strauss tarafından eleştiriye tutulduğunu beklemek zor değildir. Onun tam formuna ulaştığında pozitivizmden farklı bazı karakteristik özellikleri bulunduğunu belirten Strauss şu hususları ifade etmektedir: (1) öncelikle tarihselcilik, olgu-değer ayrımını bırakmıştır çünkü her anlayışın bazı özel değerlendirmeleri içermesi kaçınılmazdır. (2) Modern bilimin tek doğru değerlendirme ölçütü olduğu fikri terkedilmiştir. (3) Tarihsel sürecin ilerleyici olduğu fikri reddedilmiştir. (4) Evrimci tezi, insan olmayandan insanın evriminin, insanı akıllı yapamayacağını ileri sürerek reddetmiştir.²⁸ Strauss'a göre tarihselciliğin temel talebi özellikle devlet, insan doğası gibi siyasî kavramların, modern devlet, modern yönetim, modern insan, toplum, kültür gibi kavramlar açısından ele alınması gerektiğidir. Ancak ona göre devlet, insan, kültür ve medeniyet gibi kavramları bilmeden, modern devlet, modern insan, kültür ve medeniyetinin nasıl konuşulacağı cevaplanması gereken bir sorudur. Strauss, daha makul bir tarihselcilik modelinde klasik felsefenin evrensel sorularının göz ardı edilemeyeceğini kabul etmesine rağmen, tarihselciliğin bu soruları "tarihsel" olarak değerlendirdiğini yani onları çıktıkları dönemde incelediğini ve bu soruların tüm zamanlar için geçerli olamayacağını iddia ettiğini belirtmektedir. Strauss, bu yaklaşımda

---

²⁶ Timothy Burns'ın işaret ettiği üzere Hegel, felsefeyi tarih felsefesine dönüştürmesine rağmen, Strauss'a göre ayırt edici bir tarafı vardır ki Hegel kendi tarihsel felsefesini kendi zamanına özgü olarak görür. Ayrıca "zaman"ı mutlak olarak, kendi felsefesini de nihaî felsefe olarak kabul eder; bkz. Timothy W. Burns, "Leo Strauss's Recovery of Classical Political Philosophy", *Brill's Companion to Leo Strauss's Writings on Classical Political Thought*, ed. Timothy Burns, Brill, Leiden&Boston, 2015, s. 10.

²⁷ Ferry; Renault, *Siyaset Felsefesi*, s. 53.

²⁸ Strauss, "What Is Political Philosophy?", s. 26.

felsefenin bile çıktığı yer ve dönem açısından, örneğin Antik Yunan, Avrupa gibi, değerlendirildiğine işaret etmektedir.²⁹

Strauss'a göre tarihselcilik meselesi, klasik ve modern felsefe arasındaki görüş farklılığını ortaya koymak için önemlidir. Şöyle ki klasik felsefede genel olarak, “doğa” durumu ile “uzlaşım” durumu arasında temel bir ayrımın olduğunu belirten Strauss, bunun kendisini, karanlıktan aydınlığa çıkmak şeklinde tanımladığını ve mağara metaforuyla bu tanımın en iyi şekilde ifade edildiğini düşünmektedir.³⁰ Mağara “kanaat” dünyasını temsil etmekte ve bunlarla toplum bir arada tutulmaktadır. Bu kanaatler bir dünya görüşü ya da hayat felsefesi (weltanschauung) sunmaktadır. Felsefe ise bu kanaatlerden bilgiye ulaşmaya çalışan bir çabadır. Strauss'a göre klasik filozofların amacı kanaatler dünyası olan mağaradan çıkıp hakikate ulaşmaya çalışmak iken, modern filozofların amacı ise her felsefî faaliyeti bulunduğu dönemin kendi kültürü, dünya görüşü ya da “weltanschauung”u olarak ele almak olduğu içindir ki tam da Platon'un kastettiği mağaraya bakmaktadırlar. Strauss'a göre bunun anlamı tarihselciliğindir ve tarihselcilik aslında ikinci bir mağara yaratmıştır ki bu mağaradan kurtulabilen ancak Platon'un doğal mağarasına varacaktır.³¹ Robert Pippin'in belirttiği üzere ikinci mağarada, tarihselciliğin zincirleriyle duran modern insanın nasıl kurtulacağına dair bir açıklama yoktur. Ancak, Strauss'un düşüncesinde, klasiklerin doğayı doğrudan deneyimlediğini, modern insanda bu doğrudan deneyimi neyin engellediğini ve siyasî yaşamla felsefe arasındaki ilişkiyi bu minvalden yeniden ele alınması gerektiği bir gerçektir.³² Kısaca Strauss'un göstermeye çalıştığı husus, felsefenin klasik dönemdeki anlamıyla modern dönemdeki anlamı arasında önemli bir fark olduğudur. Bu fark, klasik düşüncede doğa ile uzlaşım arasında bir ayrım olduğunun kabul edilip felsefeyi ebedîyi kavrama girişimi olarak ele alınırken, modern doğal hak karşıtlarının ise bu düşünceyi reddedip tüm insan düşüncesini tarihsel olarak kabul edip ebedîye yönelik konuşmamaktadırlar.³³ Modern felsefenin bakış açısını oluşturduğunu düşündüğü tarihselcilik aslında Strauss açısından klasik dönemdeki felsefenin orijinal anlamına uzak hatta ona engeldir.

²⁹ Leo Strauss, “Political Philosophy and History”, *Journal of History of Ideas*, C. 10, S. 1, 1949, s. 33.

³⁰ L. Strauss, *Doğal Hak ve Tarih*, s. 30-31.

³¹ Leo Strauss, *Persecution and The Art of Writing*, The University of Chicago Press, New York, 1988, s. 155-156.

³² Robert B. Pippin, “The Modern World of Leo Strauss”, *Political Theory*, C. 20, S. 3, 1992, s. 456-457.

³³ L. Strauss, *Doğal Hak ve Tarih*, s. 32.

Catherine Zuckert'in yerinde olarak belirttiği üzere, birçok kişi Strauss'un tarihselcilik eleştirisinin, tarihi görmezden geldiğini yanlış bir şekilde düşünmektedir. Ancak işin doğrusu Strauss'un tarih kavramını görmezden geldiği değil, tarihî olanla felsefî olan arasında ayırım yaptığıdır. Strauss, tarihî bilgiyi özellikle siyaset felsefesi çalışmaları için gerekli bulmaktadır. Diğer taraftan tarihî bilgi ile felsefî bilginin aynı olmadığını düşünmektedir.³⁴ Strauss'a göre siyaset felsefesi, tarihî bir disiplin değildir, ancak bu onun tarihten kopuk olduğu anlamına gelmemektedir.³⁵ Ona göre siyaset felsefesinin tarihsel olmamasının sebebi, mesela "İyi toplum nedir?" gibi ebedî sorularla ilgilenmesinden anlaşılabilir.³⁶ Diğer taraftan Strauss, tarihselcilik için "İyi toplum nedir?" gibi bir sorunun zorunlu olmadığını, tarihselcilikte bu sorunun sorulduğu dönem açısından ele alınması gereken bir mesele olarak görüldüğünü belirtmektedir.³⁷ Tarihselciliğin tezinin temelinde geleceğin daha iyiyi getireceğine dair varsayım olduğunu düşünen Strauss, bunu problemlili bulmaktadır. Çünkü geleceğin tam olarak ne getireceği, nihâî cevaplara ulaşmış olduğumuzun bilinemeyeceğini belirtmektedir. Siyaset felsefesiyle ilgili olarak ise tarihselciliğin geçmiş filozoflarının açıklamalarının kendilerinden sonra gelenlerinkilerden yetersiz olarak görüldüğünün kabulüne işaret etmektedir. Bu sebeple geçmiş filozofların düşünceleri kendi dönemlerine hapsedilmekte, tüm zamanlar için cevapları olduğu hususu reddedilmektedir.³⁸

Strauss, tarihselcilikle, felsefî soruların, tarihî sorulara dönüştürüldüğünün altını çizmektedir.³⁹ Strauss'un belirttiği üzere tarihselciliğin siyaset felsefesi hakkındaki iddiası şudur: Siyaset felsefesi tarihi, tarihsel olmayan siyaset felsefesini reddetmiştir. Çünkü tarih, birbirine zıt siyaset felsefelerinin birbirini reddettiğini açıkça göstermektedir. Ancak

³⁴ Zuckert, "Political Philosophy and History", s. 43-44.

³⁵ Strauss, "Political Philosophy and History", s. 30. Strauss, siyasi hayatla doğrudan ilgili olan klasik siyaset felsefesinin 16. yüzyılda reddedildiğini ancak ortaya konan yeni siyaset felsefesinin, siyasî hayatla doğrudan ilişki kurmak yerine genel siyaset felsefesi veya siyaset bilimi yani yeni bilim kavramı aracılığıyla ilişkilendirildiğini ifade etmektedir; bkz. Leo Strauss, "On Classical Political Philosophy", s. 79.

³⁶ Nasser Behnegar'a göre Strauss, siyaset felsefesini "İyi toplum nedir?" sorusunu çözmeye çalışan bir aktivite olarak tanımlamaktadır; bkz. Nasser Behnegar, "Reading "What Is Political Philosophy?", *Leo Strauss's Defense of the Philosophic Life: Reading What Is Political Philosophy?*, s. 22-23.

³⁷ Strauss, "What Is Political Philosophy?", s. 16. Bu noktada tarihselci şu soruyu sorabilir: İyi toplum sorununu tartışmak gerekli midir? Strauss bu sorunun öneminin, 1933 yılında Almanya'da Nazi iktidarı deneyimi göz önüne alındığında, göz ardı edilemeyeceğinin net bir şekilde anlaşılabilirliğini ifade etmektedir; bkz. L. Strauss, *age.*, s. 27.

³⁸ Zuckert, "Political Philosophy and History", s. 47.

³⁹ Strauss, "Political Philosophy and History", s. 32-33.

Strauss bu iddiayı ikna edici bulmamaktadır. O, tarihin, bu birbirine zıt felsefelerin bulunmasının, onların birbirlerini çürüttüklerini değil, sadece birbirleriyle çeliştiklerini gösterdiğini düşünmektedir. Dahası, ona göre tarih, klasik siyaset felsefesinin başarılı olmadığını gösterse bile buradan tarihsel olmayan siyaset felsefesinin de başarılı olmadığı sonucu çıkarılamaz. Tarih, olsa olsa önemli konulardaki cahilliğimizi ve çözüm arayışımızı ama bunun yanında felsefenin gerekliliğini gösterebilir.⁴⁰ Kısaca, Strauss'a göre klasik siyaset felsefesi sadece "tarihî" dönemi açısından ele alınıp tüm zamanlar için doğru olabileme imkânı göz ardı edilemez. Çünkü belli bir zamandaki siyasî durumun, diğer tüm zamanlardaki durumlar için geçerli olabilecek özellikleri içerebileceğini düşünen Strauss, klasik siyaset felsefesinin merkezî konusu olan "şehir" kavramının yerini "modern devlet" kavramının alması sebebiyle klasik siyaset felsefesinin reddedildiği iddialarına da karşı çıkmaktadır. Ona göre klasiklerin şehir tercihi tarihsel olmayıp özgürlük ve medeniyet adına bilinçli bir seçimdir. Dahası klasiklerin şehir tercihi, başka yönetim bilmediklerinden değil, kendi dönemlerindeki kabile yaşantısı ve Doğu Monarşisi modellerine göre üstün olarak gördükleri için seçmiş oldukları bir modeldir. Şehir kavramının, Strauss, 18. yüzyıla kadar birçok filozof tarafından modern devlete tercih edildiğinin altını çizmektedir.⁴¹

Bu noktada geçmiş düşünürleri nasıl anlamamız gerektiği meselesine değinmek gerekmektedir. Çünkü Strauss'un açıklamalarına baktığımızda tarihin, özellikle modernler tarafından yanlış ele alındığı iddia edilmektedir. Yukarıda da bahsettiğimiz üzere, bunun temel sebebi, modern düşüncenin "ilerleyici" ve "üstünlük" fikirlerine dayanarak geçmişi değersiz görmesidir. Strauss, tarihselciliğin ilk başlarda geçmiş dönemleri, özellikle Orta Çağ dönemini, "ilerleyici" anlayışla ele alıp oldukça yetersiz bir anlayış ortaya koyduğunu düşünmektedir. Ona göre "ilerleyici" bakış açısında tarihî çalışmaların anlamı, geçmişi anlamaya çalışmaktan çok şimdiki zamanı anlamaya hazırlık yapmaktır. Ona göre burada temel yaklaşım şudur: geçmiş düşünürleri onların kendilerini anladıklarından daha iyi anlamak mümkün hatta gereklidir. İşte bu yaklaşım, Strauss'a göre tarihçinin sahip olması gereken bir yaklaşım değildir. Ona göre tarihçinin görevi geçmiş düşünürü o kendisini nasıl anlıyorsa öyle anlamak olmalıdır. Aksi takdirde düşünce tarihinde "nesnellik" ilkesinin kaybedileceğinin altını çizen Strauss, bir düşünürü anlamaya yönelik birçok girişimin, onu kendisinden daha iyi anlamaya yönelik olduğunu ancak o düşünürü anlamının tek bir yolu

---

⁴⁰ L. Strauss, agm., s. 35-36.

⁴¹ L. Strauss, agm., s. 38-39.

olduğunu belirtir ki o da o düşünürün kendisini nasıl anladığıdır.⁴² İşte bu sebeple, Strauss açısından geçmiş düşünürleri onların kendilerini anladıkları gibi anlamak için pozitivist ve tarihselci bakış açılarından sıyrılmak gerekmektedir.

Strauss'a göre tarihselcilik, geleceğin daha iyi açıklamalar getireceğine olan inancıyla, pozitivistin yaptığı yanlışa yani ilerleyici anlayışa sahip olarak, belli bir dönemin tüm zamanlar için geçerli cevaplara sahip olabileceği ihtimalini reddetmektedir. Ancak, Strauss'a göre tüm felsefeler temel sorulara genel geçer cevaplar vermeye çalışmışlardır. Bu anlamda, tarihsel anlayışa sahip olmayan, bir Antik ya da Orta Çağ düşünürü, hakikate dair tüm cevapları aksi gösterilmediği takdirde doğru olma olasılığını kabul ederken, modern düşünür bunun ihtimalini kabul etmez. Aslında tarihselciliğin de genel geçer bir hakikat sunmaya çalıştığını ve her düşüncenin kendi döneminin ürünü olduğu üzerinde durduğunu belirten Strauss'a göre eğer tarihselci tez haklıysa, tarihselciliğin de çıktığı dönemin ürünü olup gelecekte yerini tarihselci olmayan bir başka düşünceye bırakması gerekmektedir.⁴³ Strauss açısından tarihselciliğin göremediği husus, modern bilimin geçmiş bilgiyi kullanması yani onu kullanarak, ona dayanarak çalışmalarını sürdürdüğüdür. Bu anlamda modern düşünce geçmişten bağımsız değildir. Mesela siyaset felsefesinden bize gelen kavramları, geldikleri dönemin tarihi çalışılmadan anlaşılabilir. Ancak, tarihe olan bu ihtiyaç, Strauss'a göre, tarihselcilikle karıştırılmamalıdır.⁴⁴ Kısaca, tarih, geçmiş düşünürlerin anlaşılmasına yönelik çalışmalarda bir araçtır. Konunun bir de felsefi yönü vardır ki Strauss'a göre tarihselciliğin gözden kaçırdığı yön budur. Strauss, modern insanla bir Orta Çağ düşünürünün çalışmaları arasında görülecek en önemli farkınsa ilkinin tarihe başvurması gerekirken diğersinin böyle bir ihtiyaç duymadığıdır.⁴⁵ Çünkü Orta Çağ düşünürü için doğru olan ve doğrudan olan bir Aristoteles gerçeği vardır. O, Aristoteles'in felsefesini doğru kabul ederek çalışmalarını sürdürür.⁴⁶ Bu anlamda, tarihsel olmayan klasik düşüncenin neden tarihselciliğin tuzağına düşmediği bir yerde cevaplanmış olur.

⁴² L. Strauss, agm., s. 40-41.

⁴³ C. Zuckert, "Political Philosophy and History", s. 53-54.

⁴⁴ Strauss, "Political Philosophy and History", s. 50.

⁴⁵ Burns'ın belirttiği üzere Strauss, klasiklerin çalışmalarını yaparken doğrudan izlenimlere başvurup modernler gibi tarihe ihtiyaç duymadıkları konusunda Hegel ile hem fikirdir. Klasiklerdeki bu "doğal bilinç"i (natural consciousness) modernlerinkinden üstün görmesiyle Hegel'den ayrılan Strauss, Husserl gibi, klasiklerdeki orijinal "doğal bilinç" kavramına yeniden ulaşmaya çalışmaktadır; bkz. Burns, "Leo Strauss's Recovery of Classical Political Philosophy", s. 13.

⁴⁶ C. Zuckert, *age.*, s. 56-57.

Strauss'un hem tarihselcilik hem de pozitivistimin savunduğu bilimsel ve teknolojik gelişme ile ilgili tespitine dair değinmemiz gereken husus ise onun felsefe, teknoloji, tarih ve tiranlık arasında kurduğu ilişkiyle ilgilidir. Strauss, geçmiş felsefeleri çalıştığımızda gördüğümüz en önemli meselenin, felsefenin siyasi yaşamı derinden etkilediğidir. Strauss'a göre dünya siyaset tarihi evrensel ve homojen bir devlete doğru bir yönelimden başka bir şey olmayıp bunun da felsefeden bir şekilde etkilenen "tiranlar" (örneğin Büyük İskender, Napolyon gibi) tarafından yapılmak istendiğidir.⁴⁷ Tarihin sonu olarak da tartışılan bu durumun, büyük ölçüde sınırsız ilerleyen bir teknolojik hâkimiyetle gerçekleşeceği öngörülür. Strauss, Alexander Kojève bağlamında bu konuyu tartışırken, Nietzsche'nin "son adam"ına (last man) da gönderme yaparak, sınırsız bir teknolojik ilerlemenin, modern bireyde insanlık kavramını yok etmesiyle sonuçlanacağını altını çizmektedir. Bu anlamda, Strauss, tarihin kendisinin trajik olduğunu da ifade etmektedir.⁴⁸ Dolayısıyla, evrensel ve homojen devletin tüm bireyleri bir ideal olarak erdemli olabilseler bu bir problem teşkil etmezdi. Fakat Strauss'a göre klasik filozofların da kabul ettiği üzere toplumun ancak belirli bir kısmı erdemli olabileceklerdir. Strauss açısından herkesin erdemli ve dolayısıyla mutlu olduğu bir evrensel ve homojen devletin imkânını klasik düşünürler, insan doğası sebebiyle mümkün görmezler ve dolayısıyla tarih kavramı böyle bir devlete erişmek için araç olma anlamında kullanılmaz. Klasik düşünürlerin, en iyi rejimi şansa bağladıklarını hatırlatan Strauss, modern felsefenin ideal hedefleri indirerek en iyi sosyal düzeni gerçekleştirmeye çalıştığını, bu gerçekleştirmeyi ahlakî erdem veya mutluluk yerine evrensel tanınmayı getirerek yapmaya çalıştığını belirtmektedir. Ancak Strauss'a göre modern yaklaşımın kendisi de böyle bir düzeni gerçekleştirmek hususunda ütöpik bir konuma gelmektedir. Klasiklerin sunduğu düzenin olası olmayan yani şansa bağlı olduğunu hatırlatan Strauss, modern düşüncenin savunduğu düzenin ise imkânsız olduğunu düşünmektedir. Klasikler en azından, tüm düzenler için sabit standart sunmuşlarken, modernler böyle bir standardı ortadan kaldırmışlardır.⁴⁹

Strauss'a göre tarihin hedefi olan evrensel ve homojen devletin, sınırsız bir teknolojiye bağlı olarak kurulmasıyla şöyle bir sonuç beklenecektir: Evrensel ve homojen devletin vatandaşlarının ancak az bir kısmı erdemli olacak, bunlar ve filozoflar ise yönetime gelmek istemeyeceklerdir. Bu sebeple başa bir tiran geçecek ve o da erdemli olmayacağından, kendisine

⁴⁷ Strauss, "Restatement on Xenophon's Hiero", s. 207.

⁴⁸ L. Strauss, *age.*, s. 208.

⁴⁹ L. Strauss, *age.*, s. 210-211.

karşı olabilecek faaliyetlere baskı uygulayacaktır. Baskı uygulayacağı faaliyetlerden biri de felsefe olacak ve filozoflar kendilerini veya felsefeyi savunmak zorunda kalacaklardır. Sokrates'in yaşadığı durumu anımsatan böyle bir açıklama şu şekilde devam etmektedir: Tiran, yanlış felsefeler olarak düşündüklerini cezalandıracak ve filozoflar da bu sebeple yer altına inecekler ve dahası hakikî öğretilerini çoğunluktan gizleyip potansiyel filozoflara ise mevcut düzenin dogmalarını aşarak ebedî ve çözülmemiş sorunlar hakkında rehberlik edeceklerdir. Strauss'un burada ayrıntısına girmeyeceğimiz ezoterik-ezoterik öğretinin nasıl ortaya çıktığını da vurguladığı bu durum, doğanın fethi ilkesine dayanan, sınırsız ilerleyici teknolojik imkânın, tiran hakimiyetine girmesiyle, düşüncenin ortadan kalkması ve böylece modern düşüncede tarihin amacı olarak görülen evrensel ve homojen devletin, dünya üzerinde felsefeye son verecektir.⁵⁰

Strauss'a göre tarihselcilik, tarih kavramını farklı yorumlayarak, her felsefi düşünceyi kendi dönemine hapsedmesi ve bunun sonucunda tüm felsefi sistemleri reddetmesiyle hakikat arayışı olarak felsefeyi anlamsız hale getirmiştir. Bunun bilgiyi aramanın önünde engel teşkil ettiğini düşünen Strauss, "felsefe" teriminin orijinal anlamda tarihselcilikten özgürleşmeyi varsaydığını ifade etmektedir.⁵¹ Tarihselcilik eleştirisinin özünde, Strauss, tarihselciliğin, tüm zamanlar için hakikate dair cevapların olamayacağı, her felsefenin kendi döneminin ürünü olduğuna dair bir algı yarattığı ve bunun orijinal anlamında felsefe, özellikle de siyaset felsefesi yapmanın imkânını ortadan kaldırdığını iddia etmektedir. Modern felsefenin içinde bulunduğu çıkmazı aşmak için tarihsel düşüncenin yarattığı bu algıdan kurtulmak gerektiğini düşünen Strauss, felsefenin geçmişte ne anlama geldiğini anlamak için klasik filozofların metinlerine "dönüş" yapılması gerektiğini düşünmektedir.⁵² Strauss'a göre geçmişe dönmek ona dair bilgisizliğimizi aşmak ve yeni bir şeyler öğrenmek için gereklidir. Hakikat ve hakikate yönelik doğru yaklaşım uzak bir geçmişte ve yüzyıllarca unutulmuş olabilir. Geçmişe dönüş sayesinde Strauss, unutulmuş olanın yeniden hatırlanmasının mümkün olabileceğini düşünmektedir.⁵³ Çünkü ona göre geçmiş filozoflar tüm zamanlar için hakikati aradıklarından, onları tekrar ele almak faydalı

---

⁵⁰ L. Strauss, *age.*, s. 211.

⁵¹ Heinrich Meier, *Leo Strauss and The Theologico-Political Problem*, Almandan çev. Marcus Brainard, Cambridge University Press, New York, 2006. s. 132-133.

⁵² Strauss'a göre bütünü bilgisi için evrensel bir açıklama arayan bir felsefi anlayışa bugün doğrudan sahip değiliz. Bu anlamı yeniden hatırlamak için eski eserlere dönmeli ve felsefenin geçmişte ne anlama geldiği hatırlamamız gerekmektedir; bkz. Strauss, *Persecution and The Art of Writing*, s. 157.

⁵³ H. Meier, *age.*, s. 125.

sonuçlar getirebilir. Ancak bu ele alma, yukarıda bahsetmeye çalıştığımız üzere, modern bakış açısının sahip olduğu geçmişe üstünlük fikrinden uzak durularak yapılması gereken bir iştir.

Sonuç

Strauss, modern felsefenin içinde bulunduğu krizin sebebini modern düşüncenin sahip olduğu rölativist, pozitivist ve tarihselci özelliklerine bağlamaktadır. Bu özelliklerin tümünü kendi bakış açısından inceleyen Strauss, bunların, genel bir hakikat kavramını reddetmelerine rağmen, kendilerini bir hakikat olarak ifade ettiklerini belirtmektedir. Rölativist bakış açısının farklı seçenekler arasından değerli olanın, seçenin atfettiği değere bağlı olmasını Strauss ikna edici bulmamaktadır. Çünkü insanlar bir toplum meydana getirdiklerinde bunlardan bazılarını seçtiklerini ve tüm insanlık adına ortak bazı değerlerin bulunduğunu belirten Strauss, rölativist bakış açısının kabul edilmesi durumunda medenîlik ile barbarlığın veya yamyamlığın uygulanıp uygulanmaması meselesine açıklık getirilemeyeceğini düşünmektedir.⁵⁴ Pozitivist bakış açısının ise bilimsel ilerlemelerden ilham alarak yalnızca bilimsel bilgiyi değerli bulması, bunu da değerlerden ve ahlakî yaklaşımdan bağımsız olarak yapmaya çalışmasını eleştiren Strauss'a göre değerlerden ve ahlakî yaklaşımdan bağımsız olarak bilimsel inceleme yapmak mümkün değildir çünkü bilim adamı yaşadığı toplumun değerlerinden bir şekilde etkilenmektedir. Bunun en iyi örneğinin demokratik bir toplumda yaşayan bilim adamlarının demokrasiye verdiği değerde görülebileceğini düşünen Strauss, pozitivist bakış açısının bilimi bir değer olarak kabul etmesi de göz önüne alındığında “değerlerden bağımsız” inceleme amacına ters düştüğünü ifade etmektedir. Pozitivist bakış açısında hâkim olan ve daha sonra tarihselciliği de etkileyen “ilerleyicilik” fikri, Strauss'a göre şimdinin, geçmişe olan üstünlüğü inancına sebebiyet vermekle kalmamış aynı zamanda bu inanç modern düşüncenin genel geçer bir hakikat kavramını reddetmesine de neden olmuştur. Pozitivist bakış açısı içerdiği güçlükler nedeniyle Strauss açısından zorunlu olarak tarihselciliğe dönüşmüştür. Her ne kadar pozitivist bakış açısının içerdiği, olgu-değer ayrımı ve “ilerleyici” tarih anlayışı fikirlerini tarihselcilik son halinde benimsemese de onu etkilemiştir. Catherine Zuckert'ın da ifade ettiği üzere, Strauss için klasik felsefeye ve özellikle onun baş aktörü Platon'un felsefesine ulaşmada tarihselcilik önemli bir engel teşkil etmektedir.⁵⁵

⁵⁴ L. Strauss, “Relativism”, s. 142.

⁵⁵ Catherine Zuckert, *Postmodern Platos: Nietzsche, Heidegger, Gadamer, Strauss, Derrida*, The University of Chicago Press, Chicago&London 1996, s. 130.

Tarihselcilik, Strauss'un ifade ettiği üzere, her felsefî düşünceyi kendi döneminin ürünü olarak ele aldığından, hakikat arayışında olan klasik felsefede gördüğümüz anlamda felsefeyi imkânsız kılmıştır. Dolayısıyla, iyi-kötü, doğru-yanlış gibi ayrımların yapılamaz hale geldiğini düşünen Strauss, felsefî soruların tarihî sorular haline getirildiğini düşünmektedir. Strauss'un tespitlerini takip ettiğimizde modern düşüncenin içinde bulunduğu krizin vardığı sonuç budur. Strauss'un belirttiği üzere klasik filozoflar tüm zamanlar için geçerli olan kavramlar üzerine hakikati aramaktaydılar. Bu sebeple modern felsefenin içinde bulunduğu krizi aşmak için Strauss, geçmiş filozofların metinlerine dönülmesi gerektiğini ifade etmektedir. Bu dönüşün çok kolay olmayacağını Strauss farkındadır. Çünkü modern insan kaçınılmaz olarak modern düşüncenin etkisi altındadır. Strauss'un akademik çalışmalarına baktığımızda bu dönüşün hem Antik Yunan hem de Orta Çağ İslam filozoflarına doğru olduğu görülmektedir.

Strauss'un üzerinde durmuş olduğu özel mesele de modern felsefede siyaset felsefesinin imkânı üzerinedir. Klasik felsefenin siyaset felsefesini, onun insan hayatıyla olan doğrudan münasebeti sebebiyle ele aldığı için çizen Strauss, modern felsefede ise siyaset felsefesi imkânının sorgulanmakta olduğunu, bunun sebebinin ise "bilimsellik" endişesi olduğunu belirtmektedir. Her şeyin bilimsel olarak incelenemeyeceğini düşünen Strauss, bilimin "İyi bir toplum nedir?" sorusuna cevap veremeyeceğini çünkü onun "iyi" kavramına kayıtsız olduğunu, bir şeye iyi demek için bazı özel değerlendirmeler yapmak gerektiğini ifade etmektedir. Ona göre iyi toplum sorunu, 1933 yılındaki Almanya deneyimi ile göz önüne alınmasının ne kadar önemli olduğunu göstermeye yeter. Sonuç olarak, felsefenin ve özelde siyaset felsefesinin imkânının kalmadığını iddia eden Strauss'un bu görüşleri, "felsefe öldü" denilen 20. yüzyıl düşüncesinde dikkate alınması gereken meseledir. Strauss, sınırsız ilerleyici bilimsellik anlayışının sürdürülmesi durumunda ise sınırsız teknolojik imkânın, tiranlığın hizmetine sunulması ve bu sebeple felsefenin imkânının tehlikeye düşme olasılığına da dikkat çekmektedir. Onun modern düşüncenin önünü tıkayan sebepler olarak gördüğü rölativizm, pozitivism ve tarihselcilik üzerine düşünceleri tartışılabilir. Ancak bu tartışmanın felsefî bir yaklaşımla ele alınması yani şimdinin kesin üstünlüğü kabul edilmeden yapılması bizce önemlidir. 20. hatta 21. yüzyılda seslendirilen "felsefe öldü" ifadesinin ne derece haklı olduğunun tartışılması, bilimin her şeyi açıklayıp açıklayamaması tartışmasıyla birlikte göz önüne alınması gereken bir konudur. Bu konuda Strauss'un eleştiri ve tespitleri yön verici olması bakımından bizce önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Behnegar, Nasser, "Reading "What Is Political Philosophy?", *Leo Strauss's Defense of the Philosophic Life: Reading What Is Political Philosophy?*, ed. Rafael Mayor, The University of Chicago Press, Chicago&London, 2013, s. 22-42.
- Burns, Timothy W., "Leo Strauss's Recovery of Classical Political Philosophy", *Brill's Companion to Leo Strauss's Writings on Classical Political Thought*, ed. Timothy Burns, Brill, Leiden&Boston, 2015, s. 1-29.
- Ferry, Luc; Renault, Alain, *Siyaset Felsefesi*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2015.
- Meier, Heinrich, *Leo Strauss and The Theologico-Political Problem*, Almancadan çev. Marcus Brainard, Cambridge University Press, New York, 2006.
- Pippin, Robert B., "The Modern World of Leo Strauss", *Political Theory*, C. 20, S. 3, 1992, s. 448-472.
- Rotman, Stanley, "The Revival of Classical Political Philosophy: A Critique", *The American Political Science Review*, C. 56, S. 2, 1962, s. 341-352.
- Strauss, Leo, "Political Philosophy and History", *Journal of History of Ideas*, C. 10, S. 1, 1949, s. 30-50.
- _____, "Relativism", *Relativism and the Study of Man*, ed. Helmut Schoeck&James W. Wiggins, D. Van Nostrand Co., New York, 1961, s. 135-157.
- _____, "The Three Waves of Modernity", *An Introduction to Political Philosophy: Ten Essays by Leo Strauss*, edit Hilail Gildin, Wayne State University Press, Detroit, 1975, s. 81-98.
- _____, *Persecution and The Art of Writing*, The University of Chicago Press, New York, 1988.
- _____, "What Is Political Philosophy", *What Is Political Philosophy? And Other Essays*, The University of Chicago Press, Chicago&London, 1988, s. 9-55.
- _____, "Progress or Return?", *The Rebirth of Classical Political Rationalism*, The University of Chicago Press, Chicago&London, 1989, s. 227-270.
- _____, "Restatement on Xenophon's Hiero", *On Tyranny: Revised and Expanded Ed. Including the Strauss-Kojeve Correspondence*, ed. Victor Gourevitch-Michael S. Roth, The University of Chicago Press, Chicago&London, 1989, s. 177-212.
- _____, "On Classical Political Philosophy", *What Is Political Philosophy? And Other Essays*, The University of Chicago Press, Chicago&London, 1989, s. 78-94.
- _____, "Social Science and Humanism", *The Rebirth of Classical Political Rationalism*, The University of Chicago Press, Chicago&London, 1989, s. 3-12.
- _____, *Doğal Hak ve Tarih*, çev. Murat Erşen-Petek Onur, Say Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2011.

LEO STRAUSS'UN MODERN FELSEFE ELEŞTİRİSİ
VE KLASİK FELSEFEYE DÖNÜŞÜ

Zuckert, Catherine, *Postmodern Platos: Nietzsche, Heidegger, Gadamer, Strauss, Derrida*, The University of Chicago Press, Chicago&London, 1996.

_____, "Political Philosophy and History", *Leo Strauss's Defense of the Philosophic Life: Reading What Is Political Philosophy?*, ed. Rafael Mayor, The University of Chicago Press, Chicago&London, 2013, s. 43-64.

Zuckert, Catherine and Zuckert, Michael, *The Truth About Leo Strauss*, The University of Chicago Press, Chicago&London, 2006.